

prof. dr Vesna Krčmar

Jedinstvena knjiga

Svenka Savić: Između baletske i jezičke igre

Uredila Ivana Antonić

(Izdaje: Udruženje „Ženske studije i istraživanja“ i Futura publikacije, Novi Sad 2020.)

Svaka objavljena knjiga je svojevrsni praznik u duhovna svetkovina. Posebno kada je u pitanju ovaj tip monografskog zbornika rađen povodom životnog i radnog jubileja profesorke Svenke Savić, vrednog divljenja. Uobičajeno je u našoj univerzitetskoj praksi da se radi takva vrsta knjiga, ali ovaj je po mnogo čemu jedinstven, jer u naslovu stoji *Svenka Savić: Između baletske i jezičke igre*. Ličnost objedinjava umetničko i naučno delovanje i ceo životni tok predstavlja kretanje između te dve obale ili pokušaj preplitanja i objedinjavanja i dopunjavanja umetničkih i naučnih zakonitosti, što je u ovom slučaju, koliko sam u svom dugom pozorišnom veku pratila, bilo jedinstveno i jedino kod profesorke Svenke Savić prisutno. Redovno smo je pozivali kao biće iz srca baleta, a dobijali smo tekstove interdisciplinarne, zavidne lingvističke nadogradnje. Zato se i sva moja sećanja zaustavljaju na pozorišnom (epi)centru – knjizi malog formata, ali ogromna po značaju, *BALET* objavljenoj 1996. u izdanju našeg Srpskog narodnog pozorišta. Tu je bila suma njenih pisanih baletskih promišljanja, nagrađena na Sajmu knjiga u Novom Sadu. Ta knjiga je nezaobilazna i po ehu koji je imala, promociji koju smo organizovali u Svečanom salonu Srpskog narodnog pozorišta, prepunom, prisutni su brojni rođaci, poznanici, poštovaoci koji su došli da prisustvuju tom jedinstvenom činu, kada se, govoreći o knjizi, progovorilo o životu Svenke Savić, spontano, duhovito, dobronamerno, ljudski...

Knjigu *Svenka Savić: Između baletske i jezičke igre* je pripremila sa izuzetnom posvećenošću, naučnom akribijom i poštovanjem Ivana Antonić. Odabir svih saradnika je na zavidnom nivou, pored Ivane Antonić, tu su: Margareta Bašaragin, Zilka Spahić Šiljak, Vera Obradović Ljubinković, Miloš Pankov, Nataša Belić, koji su vrlo studiozno obradili odabranu oblast delovanja profesorke Svenke Savić. Posle njihovih istraživačkih i sintetičkih tekstova čini mi se da se ne može ništa više dodati.

Nisam u mogućnosti da prisustvujem sutrašnjoj promociji zbog obaveza i načina života koji se odvija u dva grada. Žao mi je, ali, kada pomislim da je tok promocije ograničen na jedan sat, onda osetim i neku vrstu olakšanja. Ovakva vrsta knjige zaslužuje duge razgovore koji se vode na okruglim stolovima. Čini mi se da traži razgovor na okruglom stolu, na kome će se o svakom segmentu rada govoriti, uklapajući u odgovarajući naučni kontekst.

Svaka knjiga održava život ličnosti o kojoj piše. I ova predstavlja, za naše uslove, neverovatnu životnu i radnu energiju profesorke Svenke Savić, koja se odvijala između baleta i lingvistike. Čitamo obilje naučnih informacija, bibliografskih i teatrografskih podataka, imamo uvid u precizno napisan životopis, ali kod mene ostaje i dalje pitanje: jesmo li osetili život Svenke Savić? Pitam se da li mi je knjiga pomogla da posle svih susreta, razgovora, kratkih telefonskih javljanja, (samo njoj svojstvenih), saradnji na pisanju tekstova, promocijama, osetim pravi život Svenke Savić? Možda smo na pomenutoj promociji knjige *Balet* to donekle mogli. Bilo je to pre dvadeset pet godina.

Naravno, ostaje pitanje, da li je to uopšte moguće, posle knjiga, bez obzira da li su autorske ili monografske. Jasno je da se nikada ne dopire do živog stvaraoca, do njegovog kreativnog jezgra.

Sadržaj knjige *Svenka Savić: Između baletske i jezičke igre*

Retko dobro i precizno pripremljena knjiga povodom životnog i profesionalnog jubileja (80 godina života i 60 godina rada) Svenke Savić, profesorke emerite Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Zavidan uređivački i priređivački rad pokazuje *dr Ivana Antonić*, nekadašnja studentkinja i kasnije saradnica na različitim projektima – Institut za južnoslovenske jezike / Odsek za srpski jezik i lingvistiku Filozofskog fakulteta u Novom Sadu (1982-1991), *dr Margareta Bašaragin* (od 2012) – Centar za rodne studije ACIMSI UNS i Udruženje „Ženske studije i istraživanja“; *prof. Zilka Spahić Šiljak* (od 2002) – Centar za rodne studije ACIMSI UNS, Religijske studije i Rodne studije u Sarajevu, međureligijski i ekumenski projekti; *dr Vera Obradović Ljubinković* (od 2009) – koreodrama, Centar za rodne studije ACIMSI UNS i Udruženje „Ženske studije i istraživanja“; *dr Miloš Pankov* (od 1996) sva tri nivoa studija na Odseku za srpski jezik i lingvistiku Filozofskog fakulteta u Novom Sadu i *mr Nataša Belić* (od 1995) – Seminarska biblioteka Odseka za srpski jezik i lingvistiku i Biblioteka Filozofskog fakulteta UNS.

Knjiga ima sedam priloga. U prva tri obrađene su glavne oblasti istraživačkog i akademskog rada Svenke Savić u domenu jezika, govora i komunikacije: lingvistika, psiholingvistika i analiza diskursa, potom feministička lingvistika i feministička teologija. Nije predstavljena ovom prilikom romologija kojom se profesorka bavi trideset godina, jer su njeni radovi predstavljeni u knjizi, noj posvećenju 2016. Poseban prilog posvećen je radovima u oblasti baletske istoriografije, biografije i baletske kritike. Posle prestanka aktivnog igranja u ansamblu Baleta SNP (1968), kratkog bavljenja baletskom pedagogijom, opredeljuje se za istraživački rad u lingvistici.

Poseban prilog posvećen je njenim mnogobrojnim aktivnostima vezanim za medije. Šesti prilog je biografija predstavljena hronološkim redom, sastavljena od najznačajnijih događaja iz profesionalnog i privatnog života. Sedmi prilog je Bibliografija radova objavljenih od 1963. do 2020, koji je pripremila Nataša Belić.

Dobro komponovana poglavlja u knjizi

Ivana Antonić u prvom sveobuhvatnom pregledu naučnog rada *Psiholingvistika Svenke Savić* ukupnu profesionalnu aktivnost Svenke Savić deli u tri faze: monodisciplinarna (lingvistika), interdisciplinarna (psiholingvistika – razvojna i primenjena, i analiza diskursa) i multidisciplinarna (kritička analiza diskursa – feministička lingvistika, feministička teologija, romologija). U prvom radu daje se sintetičan osvrt na prve dve faze: monodisciplinarnu i interdisciplinarnu, odnosno tri etape: lingvističku (druga polovina šezdesetih godina), psiholingvističku (1971-1990) i diskursnu (1985-2000), sa prekidima i u kasnijim godinama do danas. Njena ukupna delatnost – profesionalna i javna – bila je raznovrsna i bogata, pa su i istraživačke teme kojima se bavila u interdisciplinarnoj fazi svog rada raznovrsne i pokrivaju dve trećine njene istraživačke i akademske karijere. Njen zaštitni znak ostaje psiholingvistika, kao jedan od interdisciplinarnih pristupa jeziku, govoru i komunikaciji. Interesovanje za psiholingvistiku, i psiholingvističke aspekte usvajanja, razvoja i upotrebe srpskohrvatskog / srpskog jezika traje gotovo šest decenija. Formalno je započeto upisom na studije

južnoslovenskih jezika školske 1959/60. na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu iako u tom trenutku nije imala jasnu svest o samom sadržaju studiranja i kasnijoj primeni i razvoju stečenog znanja. Nije slučajno odabir psiholingvistike, kao dvojnog interesovanja, jer to je u potpunom saglasju sa njenom ličnošću, sa njenom agilnošću i naglašenoj sklonosti za kolektivni, saradnički rad. To joj daje priliku da okuplja ljude i da ih vezuje na istraživačkim temama i teorijsko-metodološkim pristupima sa kojima se susretala u prestižnim lingvističkim centrima, od SAD, preko Holandije, Belgije, do Nemačke, na međunarodnim konferencijama ili u stranoj literaturi. Imala je dara i energije da animira i za svoje teme pridobije mlade ljude, studente lingvistike, ali i one koji su imali istraživačkog poriva, koji nije morao biti i uglavnom naučnog kapaciteta.

Margarita Bašaragin u prilogu *Feministička lingvistika* daje osnovni put profesionalnog istraživanja interdisciplinarnog područja jezika i rada Svenke Savić od ranih radova do danas (1968-2020), nastalih kao rezultat njenog feminističkog delovanja u jezičkoj materiji. Područje koje je dobilo odrednicu posebne lingvističke interdisciplinarnosti – feminističke lingvistike, razvijalo se postepeno: od prvih empirijskih podataka preko sazrevanja u teorijskoj ravni i konačnog formiranja kadra koji će datu disciplinu dalje promovirati do *Vodiča* pomoću kojeg to može biti praktično primenjeno u službenoj i javnoj upotrebi jezika danas. Posebnu zaslugu ima za obrazovanje brojnih studentkinja i studenata za rodno osetljiv srpski jezik u okviru postojećih dodiplomskih, master, magistarskih i doktorskih studija. Napisala je nekoliko značajnih radova za novu oblast koju predaje u Centru za rodne studije (CRS) na doktorskom programu. Tako je prošla dug put od aktivizma do akademizma.

Zilka Spahić-Šiljak u tekstu *Na krilima feminizma i ekumenizma* kroz kombinaciju intervjua, ličnih refleksija i analize objavljenih knjiga i tekstova prof. emerite Svenke Savić na teme feminističke teologije, ekumenskog i međureligijskog dijaloga iz rodne perspektive. U prvom delu govori o angažovanosti Svenke Savić u oblasti feminističke teologije kroz analizu diskursa svetih tekstova i analizu propovedi. U drugom delu elaboriran je njen akademski i vernički angažman u oblasti ekumenizma i međureligijskog dijaloga iz rodne perspektive, uz lične refleksije na feminističku etiku brige koja je integralni deo svega što je radila. Treći deo posvećen je njenom interesovanju za analizu sadržaja udžbenika veronauke i uopšte za religijsko-konfesionalno obrazovanje koje je usko povezano sa temama ekumenskog i međureligijskog razumevanja rodne ravnopravnosti.

Vera Obradović Ljubinković u radu *Svenka Savić: Hajde da počnem dijalog i/ili Kako se ostvaruju dodiri nespojivog* istražuje doprinose Svenke Savić umetnosti igre kroz epistole, kritičku i polemičku reč, koju je izricala sa pozicije osobe koja se visoko obrazovala na polju baletske umetnosti i bila aktivan igrač na sceni, jednako kao u oblasti nauke o jeziku, ženskim rodnim studijama. Autorka odgoneta mogućnost dijaloga i spone koju je neminovno ostvarivala između različitih disciplina, dopirući do njenih kretanja uporednim stazama: umetničkim i naučnim. Posebnu draž tekstu daje lični osvrt kroz hronologiju susreta, doživljaja, ali i delova prepiske, kao i razgovor koji je vođen početkom ove godine. Intimno mi je najbliži njen rad u pisanju o baletu kroz kontinuiranu saradnju sa prvim pozorišnim listom na ovim prostorima – *Pozorište* u pisanju baletske kritike, intervjua, studija o problemima praižvođenja, portreta koreografa, kao i izrada monografija: dve knjige – *Baletska škola u Novom Sadu* (1989, 2004) povodom četrdeset i pedeset pet godina rada. Kao provereni majstor intervjua metod životne priče primenjuje i u monografiji o prvakinja Baleta

Srpskog narodnog pozorišta *Eriki Marjaš*. Sledeće godine pojavljuje se kao prilog istoriji Baleta SNP – *Žarko Milenković i Mirjana Matić*, kao uzbudljiva živa istorija i rad bračnog i umetničkog para, čiji je doprinos istoriji Baleta ogroman. Obe monografije se čitaju kao uzbudljiva i prisna priča o kolegama sa potpisom bivše koleginice sa baletske scene iz istog ansambla. Najveću vrednost ima, za potpisnika ovog prikaza, knjiga *Balet* koju je pre dvadeset pet godina objavilo Srpsko narodno pozorište, a predstavlja sumu njenih tekstova posvećenih baletu, od baletske kritike, intervjua, do portreta umetnika i problemskih tekstova. Verujem da je ta knjiga Svenku Savić podigla na zavidan nivo retkih baletskih stručnjaka, koji ostavljaju trajni pisani trag o baletskoj umetnosti, objedinjujući svoje igračko iskustvo i teorijsko promišljanje.

Miloš Pavkov u prilogu *Svenka Savić u medijima* veoma studiozno i sistematično prati prisustvo u medijima, jer je „retko da naučnice pišu za medije kao javne ličnosti koje promovišu svoju profesiju“. Raritet je kada se to radi u dužem vremenskom periodu tokom kontinuiranog delovanja u određenoj naučnoj disciplini. Autor je vrlo precizno naveo sve priloge za medije, kao i kada mediji pišu o Svenki Savić, koja to smatra delom edukativnog pristupa, uverena da oni koji su u obrazovnom sistemu utiču na studente i studentkinje, podjednako, i drugim aktivnostima, koliko i svojim predavanjima. Znači, iz interdisciplinarnog pristupa nauci o jeziku. Svi njeni tekstovi, bez obzira da li su pisani ili izgovoreni, u direktnoj su sponi sa predavanjima, u interdisciplinarnoj perspektivi, kojoj je posebno odana u nauci o jeziku: lingvistici, posebno feminističkoj lingvistici, analizi diskursa, romologiji, feminističkoj teologiji.

Analizirana je medijska prisutnost Svenke Savić u intervalu od 1963. do 2020. godine na korpusu: 1) tekstova u štampanim medijima (146); radijskim emisijama (445); televizijskim programima (32); filmovi (15). U istraživanju je ostvarena kombinacija analize diskursa i životne priče, stavljajući u centar istraživanja tekst za štampane medije, odnosno emisija za elektronske medije. U šest decenija delovanja posmatraju se njeni autorski tekstovi (polemike, članci, kolumne, prikazi knjiga) i tekstovi koji su pisani o njoj. Najzastupljeniji su intervjui (34), izveštaji (28) i prikazi njenih knjiga i radova (22) u vezi sa onim što su njena profesionalna dostignuća u oblasti nauke o jeziku, igre, plesa. Medijski je prisutnija glasom nego tekstem. Impresivan je broj od 638 priloga, mnogo značajnije pristupa u medijima od uobičajene prakse akademkinje, jer je su mediji za nju edukativno sredstvo i pored informativnog, kako za naučnu, tako i za širu javnost. U prilogu daje vrlo iscrpnu Hronologiju života i rada profesorke Svenke Savić.

Nataša Belić u prilogu *Bibliografija radova dr Svenke Savić, profesorke emerite* (1963 – 2020) pokušava da načini kompletnu bibliografiju, ali to je nemoguće, jer je njena radna energija nepresušna. Registrovano je 805 bibliografskih jedinica, ali registrovano je tridesetak uloga u baletskim predstavama SNP od 1960. do 1968. koliko je bila aktivan član baletskog ansambla. Istina, tu su uključene i neke dramske predstave od 1969. do 1972. sa njenim scenskim kretanjem.

I na kraju, umesto zaključka: retko studiozno i precizno urađena knjiga posvećena jedinstvenoj ličnosti Svenki Savić, čije se delovanje odvijalo između umetnosti baleta i lingvistike. Nameće se misao Isidore Sekulić: „*Knjiga ova nije nova, ali nije stara, nego je znana i svoja.*“ (Tekst pročitan na promociji u N. Sadu 8.10.2020 u zgradi rektorata UNS)